

Monumentnummer*: 516100

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 22 december 2003
Kadaster deel/nr 82996/5

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Leiden	Leiden	Zuid-Holland

Locatienaam	Locatieomschrijving
Leiden	

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Leiden	M			8691
Leiden	M			8690

Omschrijving**

Inleiding

Vrijstaand herenhuis gebouwd in 1913-1914 naar ontwerp van Tatjana Afanasjewa (1876-1964) in een Laat-Classicistische stijl die zij kende van haar jeugd in Sint-Petersburg. Tegen haar zin is het interieur aangevuld met enkele Art-Nouveau onderdelen die niet in een strakkere stijl in de handel waren. Het huis was bestemd als woonhuis voor haar gezin, bestaande uit zichzelf, haar echtgenoot Paul Ehrenfest en hun kinderen, met additioneel gebruik van de grote woonkamer op het Zuid-Oosten als colloquium-zaaltje voor haar man die in 1912 was benoemd tot hoogleraar natuurkunde aan de Leidse Universiteit, terwijl al in de jaren '20 een zolderkamer werd gereserveerd als logeerkamer, voornamelijk voor Ehrenfest's buitenlandse collega's van wie velen, o.a. Einstein en Niels Bohr, hun handtekening daar op de muur hebben gezet. Door de zorg van het Dispuut Huygens zijn in de jaren '70 van de twintigste eeuw twee gedenksteden ingemetseld in de Noord-Oostmuur aan de straatzijde ter nagedachtenis aan Ehrenfest en aan Tatjana Afanasjewa. Daar Ehrenfest geen professoraat in Petersburg kon krijgen door het intolerante regime maar door bemoeienis van Einstein en zijn Leidse vrienden hier hoogleraar was geworden, is het huis met recht, zoals het dispuut Huygens memoreert, een monument voor de vrijheid van meningsuiting in Holland.

Omschrijving

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Bijna kubistische hoofopzet, wat langer langs de straat dan diep naar de tuin, gedekt met evenwijdig aan de straat liggende dakschilden die aan beide zijanten eindigen in frontons met halfronde ramen in de tympaans die met twee stijlen zijn ingedeeld zoals de ramen van de klassieke thermen te Rome. Gedekt met Tuiles du Nord. Gevels gepleisterd en gesausd. De kubistische hoofdopzet wordt verzacht door een serre die aan de Zuid-Westkant de tuin inspringt en een zeer gering vooruitspringen van de gevel naast de serre over de totale hoogte, zodat aan de Zuid-Westkant haaks op het schilddak een even hoog, maar kort, eveneens met Tuiles du Nord gedekt schilddak kon worden geplaatst, dat eveneens in een groot driezijdig fronton eindigt, waarin echter geen halfrond venster is geplaatst maar drie rechthoekige ramen, één vrij groot en twee klein, aangezien er drie zolderkamertjes op uitkomen. De ingang is aan de Zuid-Westzijde enige meters in de tuin. Toen het huis werd gebouwd was juist het einde van de Witte Rozenstraat gerooid met een bocht en de nummers 55 en 53 waren nog niet gebouwd, zodat de ingang visueel in de as van het rechte gedeelte van de straat lag. Het huis heeft een vrij hoge kruipruimte, gedeeltelijk als kelder ingericht, zodat de hoofdverdieping op de begane grond een aantal treden verhoogd ligt. Het huis is na de dood van Tatjana Afanasjewa uit de erfenis gekocht door haar kleinzoon Gijs van Aardenne die het als studentenhuus voor negen meisjesstudenten met beheerderswoning heeft ingericht. Zijn wijzigingen, o.a. indelingen van grotere kamers in kleinere, zijn merendeels ongedaan gemaakt door de huidige eigenaar die het na Van Aardenne's dood heeft gekocht in 1979 en enige verbeteringen heeft aangebracht in de installaties en het comfort, b.v. door toevoeging van een douche op de begane grond. Verder bevindt de begane grond zich praktisch in de staat van 1914, met studeervertrek naast de ingang, gevolgd door een tuinkamer (oorspronkelijk de eetkamer) en de grote woonkamer-colloquiumzaal. Fraaie Art-Nouveau plafonnière in de grote woonkamer en het originele schoolbord waarop Ehrenfest bij colloquia schreef. Verwarmingselementen naar het in Rusland gangbare systeem: geen radiatoren maar een verdikking en heen weer lopen van buizen. Stucplafond met strakke, rechte en ruitvormig getrokken profielen. In de voormalige eetkamer een in een radiator ingebouwde réchaud met Art-Nouveau ranken op de deurtjes. Daar en in het studeervertrek de originele centrale lichtornamenten, evenals het vermelde in de woonkamer. Uitzonderlijk voor Nederland is de gemakkelijk begaanbare trap, een luie trap, naar de eerste en tweede verdieping. Op de verdieping drie slaapkamers en een badkamer waarin het oorspronkelijke bad op klauwpoten. Vlakke stucplafonds zonder ornamenten. Een vierde, kleine slaapkamer omstreeks 1984 als keukentje ingericht. Op de zolderverdieping drie slaapkamers benevens een keuken en een badkamer, ingericht door de tweede eigenaar voor de meisjesstudenten, beide vertrekken zijn uitgewoond. Op de muur van de logeerkamer op de Zuid-Westhoek de handtekeningen van veel physici, onder wie een aantal Nobelprijswinnaars die hier hebben gelogeed. Tatjana Afanasjewa was wiskundige, wat spreekt uit de heldere en rationele opzet. Zeer strak exterieur, de meeste vertrekken zijn op de tuin georiënteerd, zodat de straatgevel grotendeels is gesloten. De genoemde driehoekige frontons geven het huis een opmerkelijk cachet.

Waardering Het huis is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische en architectuurhistorische waarde.

- Het huis is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische waarde die het heeft als voormalige dispuutslocatie en collegezaal.
- Het huis is tevens van algemeen belang vanwege de architectuurhistorische waarde. Het is van belang vanwege het opvallende ontwerp en vanwege de bijzondere onderdelen in het interieur.
- Het huis is bovendien van belang vanwege de herkenbaarheid en de gaafheid van het in- en exterieur.

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Woonhuis(K)

Functie

Woonhuis

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument